

In memoriam Christoph Schwöbel (1955–2021)

CHRISTINE SVINTH-VÆRGE PÖDER

Den 18. september 2021 døde Christoph Schwöbel i St Andrews, Skotland, hvor han var professor for systematisk teologi ved School of Divinity, University of St Andrews. Schwöbel var en internationalt orienteret teolog med en akademisk karriere, der omfattede professorater i flere lande. Han havde også kontakter i Skandinavien og var blandt andet gæsteprofessor ved det daværende Teologiske Fakultet i Aarhus, men også ad flere omgange i Japan og Hong Kong.

Bogtitlen fra 2011, *Gott im Gespräch*,¹ var betegnende for den teolog og person, Schwöbel var. Han var selv optaget af samtale – både den nære faglige samtale med kolleger og med studerende og samtaler i videre forstand mellem teologi og andre discipliner, mellem kulturer, religioner, konfessioner.

Schwøbels akademiske løbebane startede i Marburg, hvor han begyndte at studere teologi og filosofi i 1973. I 1978 promoverede han med en dissertation om Martin Rade (1857–1940) hos Carl Heinz Ratschow (1911–1999),² som havde opfordret ham til at vælge et historisk tema frem for et filosofisk, og Schwöbel havde i de følgende år en stilling som videnskabelig assistent ved dennes lærestol.

Men det blev den efterfølgende docentstilling i systematisk teologi ved King's College i London i 1986, som for alvor etablerede Schwöbel som international teolog – en tid, hvor han opbyggede et omfattende netværk af kontakter i den angelsaksiske akademiske verden. Sammen med Colin Gunton (1941–2003) grundlagde han i 1988 Research Institute in Systematic Theology ved King's College, som fortsat i dag er et center for forsknings-

1. Christoph Schwöbel, *Gott im Gespräch*, Tübingen 2011.

2. Christoph Schwöbel, *Martin Rade: Das Verhältnis von Geschichte, Religion und Moral als Grundproblem seiner Theologie*, Gütersloh 1980.

samarbejde om relationerne mellem teologi, kultur, filosofi og religion. I 1990 habiliterede han med afhandlingen *God: Action and Revelation*,³ og forlod så London i 1993 og fortsatte sin karriere i Tyskland: op igennem 1990'erne som professor for systematisk teologi ved universitetet i Kiel og i 1999–2004 som professor for systematisk teologi og økumenisk teologi ved universitetet i Heidelberg. Endelig efterfulgte han i 2004 Eberhard Jüngel (1934–2021) i professoratet for fundamentalteologi og religionsfilosofi ved Evangelisch-Theologische Fakultät, Eberhard Karls Universität Tübingen, hvor han fortsatte til sin emeritering i 2018, hvorefter han tiltrådte professoratet i St Andrews og dermed vendte tilbage til Storbritannien.

Det var i sin tid i London, at Schwöbel begyndte sit økumeniske engagement. Dette kan ses som en parallel til hans kirkelige engagement – i London som medlem af den reformerte kirke i England og Wales' udvalg for lære og liturgi og efter tiltrædelsen i Kiel ordination i den nordelbiske evangelisk-lutherske kirke. I begyndelsen af 1990'erne deltog Schwöbel i læresamtaler i Leuenberg kirkefællesskabet og var her medlem af projektgruppen bag det vigtige dokument *Die Kirche Jesu Christi*, som brolagde vejen for senere samtaler mellem protestantiske kirker.⁴ Senere ydede han et vigtigt bidrag til de teologiske Meissen samtaler, som sigtede mod vidtgående gensidig anerkendelse mellem Evangelische Kirche in Deutschland og Church of England, og bestred medformandskabet for Meissen Theological Conference mellem 2004 og 2010. I samme periode var Schwöbel medlem af Kammer für Theologie der Evangelischen Kirche in Deutschland – Evangelische Kirche in Deutschlands teologiske tænketank. Schwøbels engagement i de mellemkirkelige samtaler var båret af en økumenisk hermeneutisk tilgang til de konfessionelle problemstillinger, som gav indblik i netop det *felles* i de modsætningsfyldte anliggender.

Teologisk skrev han sig ind i den trinitetsteologiske renaissance efter Barth i udveksling med både tyske og angelsaksiske kolleger, blandt andre Wilfried Härle, Colin Gunton og Eilert Herms. Dette rummede for ham den indsigt, at et trinitarisk gudsbegreb medførte perspektiver, som både fik betydning for andre dogmatiske begreber og for nutidige teologiske problemstillinger. I monografien *Gott in Beziehung*, som blandt andet gjorde nogle hans tidligere engelsksprogede publikationer tilgængelige på tysk, udfolder Schwöbel i tetisk form denne indsigt.⁵ Her åbner gudsbegrebet for en relationel virkelighedsopfattelse, som har betydning for nutidig socialitet og frihed, og som kan gå i dialog med andre virkelighedsopfattelser, for

3. Christoph Schwöbel, *God: Action and Revelation*, Kampen 1992.

4. *Die Kirche Jesu Christi: Der reformatorische Beitrag zum ökumenischen Dialog über die kirchliche Einheit*, Wien 1994.

5. Christoph Schwöbel, *Gott in Beziehung: Studien zur Dogmatik*, Tübingen 2002.

eksempel i form af religionsdialog eller samtale mellem teologi og naturvidenskab.

Schwöbels opfattelse af samtalens vigtighed betød således også at dialogen mellem kulturer og religioner – siden årene i London – spillede en rolle i hans omfattende forskningsfelt. Ved siden af den internationale forskergruppe ”Themen der Fundamentaltheologie in ökumenischer Perspektive” var han også en del af den internationale forskningsgruppe ”Theologie als Resource des christlich-muslimischen Dialogs” ved universitetet i Wien. Monografien *Christlicher Glaube im Pluralismus* reflekterer både over forholdet mellem teologi og kultur, over økumeni som fundamentalteologisk spørgsmål og over religionspluralisme i lyset af troens væsen.⁶ Schwöbel var af den opfattelse, at tolerance og samarbejde mellem de tre monoteistiske religioner blev hjulpet på vej af den selvrelativering, der hang sammen med at se sig selv i forhold til Gud. De samme anliggender kommer til udtryk i den senere monografi *Gott im Gespräch*, hvor gudstanken ses som ressource i mødet med andre kulturer og religioner.

Den dialogiske dimension var både fagligt teologisk forankret og et særligt træk ved Schwöbel. Kolleger og tidligere studerende betegner ham som åben og imødekommende, en inspirerende sokratiske lærer, og et på én gang beskedent og encyklopædisk vidende menneske, som ikke var kritisk uden også samtidig at være afvæbnende. Karakteristisk er den humoristiske selvpositionering i hans forelæsning ved The Annual Karl Barth Conference i Princeton 2019, hvor han takker for at være blevet indbudt, selv om han ikke er en ”rigtig” men kun ”en slags barthianer”: ”Being only a Barthian *of sorts* has certain advantages. I never had to worry whether I was the *right sort* of Barthian.”

Gott im Gespräch er den sidste monografi på Schwöbels omfattende publikationsliste på hjemmesiden hos Evangelisch-Theologische Fakultät i Tübingen. Fra den mellemliggende tid foreligger adskillige artikler og redigerede bøger. Ved sin tiltrædelse i St Andrews nævnte Schwöbel i et interview, at han stadig havde en lang to-do liste og herunder en plan gennem længere tid om at skrive en dogmatik.⁷ Dette nåede han ikke at realisere. Med hans død er en international teolog forsvundet, som stadig havde meget at bidrage med. ▲

6. Christoph Schwöbel, *Christlicher Glaube im Pluralismus: Studien zu einer Theologie der Kultur*, Tübingen 2003.

7. ”An Interview with Professor Christoph Schwöbel”, *University of St Andrews*, <https://theology.wp.st-andrews.ac.uk/2018/12/10/an-interview-with-professor-christoph-schwobel/>, besøgt 2021-11-24.